

Spis treści

Przedmowa	23
Wstęp	27
Struktura książki	29
Podręcznik	29
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	30
Kto w rzeczywistości napisał ten podręcznik?	31
O czym trzeba pamiętać, kiedy posługujemy się pomysłami z tej książki	31
Rozdział 1. Wprowadzenie	33
Mogę mieć pytania	34
Lektura tej książki	36
To podręcznik	37
Pisanie w tej książce	38
Praktyka zaznaczania tego, co jest prawdą	39
Strona z ćwiczeniami	40
Przedstawianie się	41
Mocne strony i talenty	42
Autyzm to jedna z moich cech	43
Czym jest autyzm?	44
Dlaczego autyzm?	45
Czy urodziłem się z autyzmem?	46
Z myślą o starszych czytelnikach	47
Samowiedza	48
Autyzm i samowiedza	49
Neuroróżnorodność	50
Wyrażenia opisujące mnie i autyzm: „tożsamość przede wszystkim” ...	52
Więcej informacji o wyrażeniach opisujących mnie i autyzm: „osoba przede wszystkim”	54
Dobór słów nie ma dla mnie znaczenia	55

Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	56
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	57
Zaznaczanie tego, co jest prawdą	57
Podręcznik wymaga twojej współpracy i pomocy	57
Co zrobić, jeśli młody czytelnik chce zaznaczyć wszystkie opcje albo nie zaznaczy żadnej?	58
Zachęć czytającego, by za pomocą kawałka papieru wskazywał istotny fragment, przysłaniając resztę tekstu, co pomoże mu się skupić	60
Wybierz strony do przeczytania	61
Jak to powiedzieć?	61
Język: „osoba przede wszystkim” i „tożsamość przede wszystkim”	62
 Rozdział 2. Doświadczenie zmysłowe	63
Pięć zmysłów	64
Głośnie lub niespodziewane dźwięki	65
„Ciche” dźwięki, których inni nie słyszą	66
Dotyk	67
Powonienie	68
Wzrok	69
Smak	70
Ból fizyczny	71
Manieryzmy ruchowe: jak to robię?	73
Manieryzmy ruchowe: dlaczego to robię?	74
Zrozumieć manieryzmy ruchowe	75
Z myślą o starszych czytelnikach	76
Tiki	77
Ból emocjonalny	79
Współczucie emocjonalne	81
Samookaleczanie	83
 Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	86
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	87
Strefa ciszy	87
Ograniczanie stymulacji wzroku	88
Kontrolowanie stymulacji słuchu	89

Kierowanie stymulacją dotyku	89
Zapachy	90
Stymulacja sfery oralnej i narządów artykulacyjnych	90
Jedzenie	91
Preferencje wizualne i rozpraszanie uwagi	92
Manieryzmy ruchowe	93
Ocena integracji sensorycznej	95
Ból fizyczny	95
Współczucie emocjonalne	96
Tiki	96
Samookaleczanie	96
Rozdział 3. Sposoby myślenia	99
Szczególne zainteresowania	100
Szczegóły	102
Sposoby uczenia się	103
Perfekcjonizm	104
Perfekcjonizm a robienie wszystkiego, na co cię stać	105
Rutyna i przyzwyczajenia	106
Zmiany	107
Planowanie może pomóc mi być elastycznym	109
Zmiany w ostatniej chwili	110
Z myślą o starszych czytelnikach	111
Skupianie się i niepodzielność uwagi	112
Uwaga i wielozadaniowość	114
Rozpraszanie uwagi	116
Organizacja	117
Co to znaczy „uczyć się na błędach”?	119
Plan siedmiu kroków: kiedy znajdę błąd	120
Niepewność	121
Dla rodziców i nauczycieli	123
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	123
Potrzeba odnoszenia sukcesów	124
Błędy	126

Ocena	126
Codzienna nieformalna ocena	127
Brak konsekwencji	127
Nauka oparta na bodźcach wizualnych	128
Plan	128
Sześć przykładów planów	140
Przykład planu 1	140
Przykład planu 2	141
Przykład planu 3	142
Przykład planu 4	143
Przykład planu 5	144
Przykład planu 6	145

Rozdział 4. Talent i twórcze wyrażanie siebie 147

Muzyka	148
Teatr	149
Rysowanie	150
Malowanie	151
Fotografowanie i kręcenie filmów	152
Pisanie	153
Komiksy	154
Majsterkowanie i robótki ręczne	155
Gotowanie	156
Projekty mechaniczne	157
Komputery, tablety i inne technologie	158
Wiele innych sposobów	159

Z myślą o starszych czytelnikach 160

Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów 161

Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	161
Dlaczego uważasz, że kreatywne wyrażanie siebie jest ważne?	161
W jaki sposób rodzice mogą wpłynąć na rozwój talentu swojego dziecka?	163
Czy masz jakieś inne refleksje na temat osób z autyzmem i talentów?... ..	163
Jakie jest twoje osobiste doświadczenie związane z rozwijaniem swojego talentu?	164

Rozdział 5. Ludzie	165
Ludzie	166
Członkowie mojej rodziny	168
Więcej o członkach mojej rodziny	170
Nowi lub inni ludzie w domu	172
Drzewo genealogiczne mojej rodziny	173
Nowi lub inni ludzie w szkole	175
Inni ważni ludzie	176
Zwracanie uwagi na więcej niż jedną osobę	178
Bezpieczeństwo	180
Więcej o bezpieczeństwie	181
Przyjaciele	183
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	184
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	184
Wpisywanie nowych osób do planu	185
Posługiwanie się kalendarzem	185
Zapisywanie planu wydarzeń, gdy spodziewasz się gości	186
Goście, którzy zostają na noc	187
Rodzice poza domem	187
Rozumienie zmian zachodzących w rodzinie	188
Nauczyciel na zastępstwie	189
Zapisywanie historyjek społecznych	190
Historyjka społeczna: dni, kiedy mamy zastępstwo	192
Wyrabianie nawyku proszenia o pomoc	193
Rozdział 6. Rozumienie	195
Kontakt wzrokowy	196
Słowa: znaczenie dosłowne i przenośne	197
Więcej przykładów wyrażenia o znaczeniu przenośnym	198
Język ciała i mimika twarzy	199
Więcej o języku ciała i mimice twarzy	200
Więcej przykładów typowych wyrazów twarzy wyrażających stan szczęścia	201
Więcej przykładów typowych wyrazów twarzy wyrażających smutek ...	202

Zrozumienie mojej mimiki twarzy	203
Trudności w rozumieniu ludzi	204
Lepiej rozumieć ludzi	205
Zrozumieć, o co im chodzi	206
Wyłączanie się	207
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	208
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	208
Ogromna przepaść między mówieniem a rozumieniem	209
Przyjrzyj się bliżej	209
Kontakt wzrokowy	210
Dobór słów	212
Tempo i pauzy	212
Bądź świadomy czynników rozpraszających uwagę	213
Kształtowanie czasu na słuchanie	213
Język ciała.....	214
Zapisz to	215
Wyłączanie się	217
 Rozdział 7. Myśli	 219
Czym są myśli?	220
Kto myśli?	221
Marzenia to myśli	222
Obawy to myśli	223
Wyobrażenia: świat fantazji	224
Myśli innych ludzi	225
Kto zna moje myśli?	226
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	227
Założenia	227
Komiksowe rozmówki	227
 Rozdział 8. Komunikacja	 229
Komunikacja za pomocą mowy jest naturalna dla wielu ludzi	230
Komunikacja nie zawsze przychodzi łatwo	231
Proces komunikacji	233
Ubieranie myśli w słowa	234

Jak rozpocząć zdanie	236
Pewność, że ktoś słucha	237
Więcej informacji o byciu pewnym, że ktoś słucha... ..	238
Więcej informacji o byciu pewnym, że ktoś słucha... ..	239
Z kim się komunikować?	240
Słuchanie i odpowiadanie na to, co ktoś mówi	241
Dlaczego rozmowa może wprawiać w zakłopotanie	242
Mówić dużo	244
Zadawać to samo pytanie	245
Milczeć	246
Style wypowiedziania się	248
Zakończenie rozmowy	249
Mówienie do siebie	250
Prośenie o pomoc	251
Bycie szczerym i uprzejmym	252
Więcej informacji o byciu szczerym i uprzejmym... ..	253
Poczucie humoru	254
Więcej o poczuciu humoru	255
Dlaczego ludzie się śmieją, kiedy nie żartują?	256
Komunikacja poprzez sztukę	257
Z myślą o starszych czytelnikach	258
O co chodzi z tą całą komunikacją?	259
Nieporozumienie	260
Co należy robić, jeśli doszło do nieporozumienia?	261
Skąd mam wiedzieć, że mam coś do zakomunikowania?	262
Kategoria pierwsza: wyrażanie potrzeby zmiany (na lepsze)	263
Co może się zdarzyć, gdy proszę o pomoc?	265
Kategoria druga: pozytywne doświadczenia i wyrażanie wdzięczności	266
Kategoria trzecia: dzielenie się pomysłami, myślami i uczuciami	267
Komunikacja: istnieją możliwości wyboru!	269
Odkryj ulubiony sposób na rozmowę	271
Komunikuj się szczerze i życzliwie	272
Upominanie się o swoje prawa	274
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	275
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	275

Język i komunikacja to dwie różne sprawy	2
Mowa nie świadczy o tym, że dziecko jest komunikatywne	2
Znaczące różnice pojawiają się już we wczesnych latach	2
Dokonaj oceny rozwoju mowy i języka	2'
Korzystaj z tej książki	2'
Eksperyment z pisaniem odręcznym lub na komputerze	2'
Dostarczaj wskazówek wizualnych	28
Prośzenie o pomoc przy zakładaniu błękitnej puchowej kurtki	28
Wypróbuj to!	28
Ułatw rozmowę	28
Korzystaj z formuł komunikacyjnych	28
Strony stworzone „z myślą o starszych czytelnikach”	28

Rozdział 9. Szkoła **28**

Różne rodzaje szkół	29
Świadomość tego, co się dzisiaj stanie	29
Miejsce do pracy	29
Moje własne biuro	29
Więcej informacji o moim własnym biurze...	29
Dlaczego może być trudno pracować samodzielnie	29
Bycie samodzielnym i zorganizowanym w systemie pracy	29
Wskazówki pisemne	29
Świadomość tego, co jest najważniejsze	298
Pisanie odręczne	299
Wykorzystywanie moich szczególnych zainteresowań	300
Technologia	301
Prace szkolne	302
Czas wolny	303
Wiedzieć więcej o czasie wolnym	305
Zasady	306
Więcej o zasadach	307
Praca domowa	308
Dobre oceny	309
Więcej informacji o dobrych ocenach...	310
Strefa ciszy	311

Uczenie innych dzieci o mnie	312
Co myślę o szkole	313
Z myślą o starszych czytelnikach	314
Indywidualne nauczanie (IN)	315
IN: co i kto?	316
Moja lista na spotkanie na temat IN	317
Informacje, jakich potrzebuje zespół do spraw IN	318
Formularz komunikacyjny IN	319
Więcej informacji na temat zespołu do spraw IN	322
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	323
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	323
Środowisko edukacyjne	324
Pamiętaj o planie!	325
Problemy w nabywaniu umiejętności samodzielnej pracy	326
Osobisty asystent	327
Tworzenie biura	328
Jak mam stosować tryb pracy, by nauczyć dziecko pracować samodzielnie?	329
Zapewnianie wskazówek pisemnych	331
Pisemne wskazówki można też stosować w domu	332
Organizowanie miejsca pracy, przyborów i materiałów	333
Modyfikowanie arkuszy	334
Zadania z wykorzystaniem papierowych teczek	336
Satysfakcja i motywacja ucznia	337
Włączanie szczególnych zainteresowań	338
Konspekty, rysunki, modele, notatki i mapy	340
O tworzeniu mapy umysłu	341
Jak stworzyć mapę umysłu	343
Dziewięć sposobów adaptowania lekcji	343
Instrukcje grupowe.....	346
Komputer: środki bezpieczeństwa	348
Praca domowa	350
Jakie są najważniejsze umiejętności, których powinienem nauczyć dziecko?.....	351

Strefa ciszy	354
Dlaczego on taki jest?	355
Programy, które uczą rówieśników o różnicach	356
Rozmawianie o autyzmie i twoim dziecku	359
Autentyczne uczestnictwo w IN	360

Rozdział 10. Przyjaciele 361

Kim jest przyjaciel?	362
Zabawa	363
Zabawa na niby	364
Zabawa na świeżym powietrzu	365
Bieganie i inne umiejętności motoryczne	366
Wygrywanie i przegrywanie	367
Bycie dobrym graczem	368
Drużyny	369
Przyjaciel przychodzi do mnie do domu	370
Dogadywanie się z przyjacielem	371
Bycie przyjacielskim	372
Zastanawiam się, dlaczego... ..	373
Czy przyjaciele powinni wiedzieć o autyzmie?	374
Szukanie autystycznych przyjaciół	375
Przyjaciel-zwierzątko	376
Mieć mentora	377
Przyjaciele i internet	378
Z myślą o starszych czytelnikach 379	
Przyjaciele, których znamy osobiście	380
Znajomi	382
Kim jest znajomy z sieci?	384
Czy znajomi z internetu nie są niebezpieczni	386
Odpowiedzialność podczas czatowania	388
Sześć zasad dotyczących znajomych z sieci	390
Dlaczego nawiązywanie kontaktów w sieci może być łatwiejsze	392
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów 393	
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	393

Zaczynj od szacunku	394
Ocena	395
Zbadaj, co jest fajne z perspektywy twojego dziecka	395
Ocena 1: Co jest fajne?	396
Oceń poziom komfortu społecznego	396
Ocena 2: Poziom komfortu społecznego	399
Zapewnij niezbędną strukturę	400
Ocena 3: Struktura	401
Wzór na udane doświadczenie społeczne	402
Pomocnicy z grupy rówieśniczej i inne formy współpracy	403
Indywidualizacja wydarzenia towarzyskiego: duże przyjęcie nie zawsze jest przyjemne!	404
Historyjki społeczne	405
Wszyscy jesteśmy w tym razem	406
Prawdziwi przyjaciele	407
Grupy społeczne	407
Ostatnie słowo o rozwoju społecznym	412
Przyjaciele-zwierzęta	412
Bezpieczeństwo w internecie: apel	413
Rozdział 11. Mieć zły humor	415
Odczuwanie emocji	416
Nazywanie emocji	417
Odczuwanie niepokoju	418
Co się dzieje, kiedy odczuwam niepokój	419
Robić coś na przekór	420
Robienie sobie krzywdy	421
Robienie krzywdy innym	422
Odczytywanie emocji innych ludzi	423
Emocjometr dla mojego rodzica	424
Emocjometr dla mnie	425
Doradztwo	426
Czuć się lepiej	427
Z myślą o starszych czytelnikach	428
Wyrażanie emocji	429

Co to znaczy, gdy ktoś mówi, że...	430
Te wyrażenia mogą wejść w nawyk	431
Co naprawdę mogą oznaczać nawykowe wyrażenia	432
Depresja	433
Dlaczego powinienem powiedzieć komuś, że mam depresję?	434
Co robić	435
Wybierz jeden albo kilka sposobów komunikowania się z tej listy	436
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	437
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	437
Zapobieganie	438
Samoakceptacja	439
Podczas ataku	439
Po ataku	441
Uważaj przy wychodzeniu z pociągu	442
Korzystanie z emocjometru	447
Ponowna ocena	448
Ogranicz stymulację zmysłową	448
Częste przerwy	449
Strefa ciszy	450
Doradztwo	450
Środki farmakologiczne	451
Specjalna wzmianka o dorastaniu	451
Depresja i lęk	452
Rozdział 12. Szczęście – poczucie dobrostanu	455
Czym jest szczęście?	456
Ćwiczenie mięśnia sercowego	457
Rozciąganie	458
Relaks	459
Sen	460
Zdrowa dieta	461
Bycie uprzejmym	462
Czym jest szacunek?	463
Wszyscy są jednakowi	464
Czy na świecie istnieją inne osoby autystyczne?	465

Jak wiele osób z autyzmem mieszka w moim województwie lub kraju?	466
Dopasowanie się lub bycie tym niepowtarzalnym sobą	467
Wdzięczność	468
Mówienie o tym, jak się czuję	469
Jak się dzisiaj czuję (przykład codziennego formularza komunikacyjnego do wykorzystania w szkole)	470
Więcej o szczęściu	471
Z myślą o starszych czytelnikach	472
Słowa wyrażające szczęście	473
Więcej o relaksie	474
Więcej o ćwiczeniach	475
Dlaczego ćwiczenia fizyczne tak pomagają?	475
Stwórz plan aktywności fizycznej	476
Akceptacja	477
Przebaczenie	478
Wdzięczność	479
Po co odczuwać i wyrażać wdzięczność?	480
Odwaga	481
Życzliwość	482
Związki	483
Więcej o związkach	485
Miłość	486
Wiara	487
Żyj tylko jednym dniem	488
Więcej o życiu tylko jednym dniem	489
„Wzloty i upadki”	490
Pozytywne nastawienie	491
Wypracowanie pozytywnego nastawienia	492
Żyj pełnią życia	493
Sprawiać, by świat był lepszym miejscem	494
Dla rodziców, nauczycieli i terapeutów	495
Koncepcje wprowadzone w tym rozdziale	495
Ćwiczenia	495
Relaks	496

Dieta	497
Sen	498
Badania na temat szczęścia	499
Autorzy ilustracji i inni	501
Jade McWilliams	501
Thomas Johnson	502
Maria White	502
Kelly Davis	502
Teresa Johnson	503
John Engle	503
Dave Spicer	504
Irene Vassos	505
Podziękowania	507
O autorce	509